

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 436

**Rachunkowość na rzecz
zrównoważonego rozwoju.
Gospodarka – etyka – środowisko**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Elżbieta Kożuchowska
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach:
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-591-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Maria Aluchna, Olga Mikołajczyk: Akcjonariusze vs. interesariusze. Przypadek raportowania zintegrowanego / Shareholders vs. stakeholders. The case of integrated reporting	11
Joanna Antczak: Wypadki chemiczne a bezpieczeństwo ekologiczne / Chemical accidents vs. ecological security	21
Anna Balicka: Sprawozdawczość środowiskowa – światowe trendy ujawniania informacji środowiskowych / Environmental reporting – world trends of disclosure of environmental information	30
Aleksandra Banaszekiewicz, Ewa Makowska: Rewizja finansowa a wiarygodność sprawozdań finansowych / Financial audit vs. financial statements credibility	39
Aurelia Bielawska: Realizacja idei społecznej odpowiedzialności biznesu w rzemiośle / The idea of Corporate Social Responsibility (CSR) in craft	48
Ewa Chojnacka, Jolanta Wiśniewska: Raportowanie danych CSR w Polsce / Reporting on CSR data in Poland.....	55
Marlena Ciechan-Kujawa, Katarzyna Goldmann: Analiza komparatywna wykorzystania i oceny przydatności analizy finansowej w praktyce firm audytorskich i jednostek gospodarczych w Polsce / Comparative analysis of the use and evaluation of the usefulness of financial analysis in the practice of auditing companies and business entities in Poland.....	64
Anna Dąbkowska: Wpływ raportu Liikanena na zmiany w regulacjach sektora bankowego w Niemczech / The impact of Liikanen report on changes in regulations of the banking sector in Germany.....	75
Anna Dubel: Analiza porównawcza kosztów adaptacji i zapobiegania zmianom klimatycznym / Comparative analysis of climate mitigation and adaptation costs	84
Justyna Dyduch: Możliwości wykorzystania informacji pochodzących z ewidencji księgowej w środowiskowej analizie finansowej przedsiębiorstwa – wyniki badań ankietowych / Possibility of using information from accounting records in environmental corporate financial analysis – survey research results.....	93
Danuta Dziawgo: Znaczenie raportowania pozafinansowego w opinii indywidualnych inwestorów / Non-financial reporting importance from individual investors' perspective.....	105

Justyna Fijałkowska: Raportowanie informacji niefinansowych zgodnie z nową dyrektywą UE 2014/95/EU jako wyzwanie dla przedsiębiorstw / Non-financial information reporting following UE 2014/95/UE new directive as a challenge for companies	115
Tomasz Gabrusewicz: Wybrane problemy stosowania wyceny w wartości godziwej do wyceny bilansowej / Selected aspects of applying valuation at fair value to balance sheet valuation.....	123
Marzena Hajduk-Stelmachowicz: Pułapki decyzyjne a system zarządzania środowiskowego / Decision-making traps related to the environmental management system.....	133
Dominika Kordela: Crowdfunding w Polsce – koncepcja finansowania społecznościowego / Crowdfunding in Poland – the concept of social financing	143
Angelika Kuligowska, Michał Moszyński, Damian Walczak: Ryzyko oraz jego świadomość w kontekście odpowiedzialności za szkody środowiskowe w Polsce / Risk and its awareness in the context of liability for environmental damages in Poland.....	154
Agnieszka Kurdyś-Kujawska: Ubezpieczenia gospodarcze jako czynnik zapewniający zrównoważony rozwój gospodarstw rolnych / Business insurances as a factor to ensure sustainable economic development of farms ...	163
Małgorzata Kutera: Etyczne aspekty zwalczania nadużyć finansowych / Ethical aspects of combating financial frauds	174
Jan Michalak: Raport strategiczny jako źródło informacji dla inwestorów społecznie odpowiedzialnych w Wielkiej Brytanii. Wyniki badań empirycznych / Strategic report as a source of information for socially responsible investors in UK. Empirical research results.....	186
Joanna Pawłowska-Tyszko: Nowe instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie krajów członkowskich UE a rozwój zrównoważony / New instruments of risk management in agriculture of the member states of the EU vs. sustainable development	199
Kamila Prucia: Projekt naukowy jako narzędzie finansowania nauki / A scientific project as a financing tool for science	209
Ksymena Rosiek: Koszty środowiskowe w sektorze wodno-kanalizacyjnym / Environmental costs in water and sewage sector	219
Anna Serwatka: Druk w polskich firmach i na uczelniach oraz jego wpływ na środowisko / Printing in Polish companies and at universities and its impact on the environment	231
Hanna Sikacz: Wpływ CSR na sytuację finansową przedsiębiorstw – przegląd badań / The impact of CSR on the corporate financial performance – a review of research.....	241
Dorota Śładkiewicz, Piotr Wanicki: Istota społecznej odpowiedzialności biznesu w procesie kreowania wartości przedsiębiorstwa / The essence of corporate social responsibility in creating company value.....	253

Monika Sobczyk: W poszukiwaniu wpływu dokonań CSR na wyniki finansowe / Searching the impact of corporate social performance on corporate financial performance	261
Anna Spoz: Wpływ finansyzacji na działalność i sprawozdawczość przedsiębiorstw / The impact of financialization on the model business of enterprises and their financial reporting	270
Lidia Włodarska-Zoła: Venture capital jako źródło finansowania przedsięwzięć innowacyjnych w świetle polityki wspierania innowacyjności / Venture capital as a source of financing innovative undertakings in the light of the policy of supporting innovativeness.....	278
Aleksander Zawadzki, Marlena Rybacka: Falszowanie sprawozdań finansowych w opinii biegłych rewidentów / Financial statements fraud in the opinion of auditors	287
Katarzyna Ziętek-Kwaśniewska: Terminowość płatności w transakcjach między przedsiębiorstwami w Polsce / Punctuality of payments in transactions between businesses in Poland.....	296
Beata Zyznarska-Dworczak: Determinanty rozwoju sprawozdawczości niefinansowej w świetle pozytywnej i normatywnej teorii rachunkowości / Factors development of non-financial reporting in the light of positive and normative accounting theory	307

Wstęp

Idea zrównoważonego rozwoju wzbudza uzasadnioną uwagę zarówno w społeczeństwie, jak i w gospodarce oraz w nauce. Poszukujemy bowiem sposobu na racjonalne funkcjonowanie w złożonej rzeczywistości. Konieczne jest nie tylko naukowe opracowanie zasad zrównoważonego rozwoju, lecz także ich efektywna implementacja w praktyce gospodarczej. Nie bez znaczenia jest przy tym również społeczne poparcie dla idei zrównoważonego rozwoju.

Niewątpliwie problemy w zakresie ochrony środowiska oraz etyki prowadzonego biznesu stanowią ogromne wyzwanie rozwojowe. Nie możemy dopuścić, by stały się one barierą rozwoju naszej cywilizacji. Stąd też obecne koncepcje teoretyczne coraz częściej podkreślają konieczność ograniczania negatywnego wpływu prowadzonej działalności na interesariuszy oraz budowania wartości dodanej – rozumianej dużo szerzej niż dotychczas.

Współczesny świat spogląda na ideę zrównoważonego rozwoju z ogromną nadzieją, ponieważ oznacza ona szansę na zmianę filozofii gospodarowania z poszanowaniem zasad gospodarki rynkowej. Nie możemy tej szansy zmarnować. Ta wspaśniała idea wymaga jednak jeszcze wiele pracy, zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i empirycznym.

Tematów badawczych więc nie brakuje. Środowisko ekonomistów z dyscypliny „finanse”, a w tym „rachunkowość”, od dawna zaangażowane jest naukowo w prace badawcze dotyczące zrównoważonego rozwoju. Jednym z przykładów aktywności i profesjonalizmu naszego środowiska naukowego jest niniejsza publikacja.

W opracowaniu opublikowano wybrane artykuły dotyczące idei zrównoważonego rozwoju w zakresie rachunkowości, których autorami są osoby z uznanych ośrodków naukowych w Polsce. Podkreślam wagę inspirujących treści poszczególnych opracowań. Istotny wkład w naukową jakość publikacji wnieśli także recenzenci. Zgłoszone przez nich uwagi i sugestie podniosły jeszcze wartość naukową opracowania.

Niniejsza publikacja jest naszym wspólnym sukcesem: autorów i recenzentów.

Danuta Dziawgo

Kamila Prucia

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
e-mail: kamilaprucia@gmail.com

PROJEKT NAUKOWY JAKO NARZĘDZIE FINANSOWANIA NAUKI

A SCIENTIFIC PROJECT AS A FINANCING TOOL FOR SCIENCE

DOI: 10.15611/pn.2016.436.21

JEL Classification: O220, O200

Streszczenie: Za pośrednictwem projektu naukowego realizowane są cele, które służą kreowaniu polityki naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa, odgrywa on zatem istotną rolę w finansowaniu nauki. Celem artykułu jest charakterystyka projektu naukowego jako narzędzia finansowania nauki pod kątem potencjalnych trudności związanych z jego rozliczeniem. Zasadniczą tezą jest stwierdzenie, iż istnieje wiele problemów w odniesieniu do absorpcji środków przeznaczonych na finansowanie nauki determinowanych po stronie instytucji przekazujących środki oraz po stronie beneficjentów. Na potrzeby opracowania zostały przeanalizowane wybrane obszary trudności dla projektów finansowanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju. Zdefiniowanie problemów związanych z finansowaniem nauki pozwoli na wskazanie mechanizmów usprawniających, które przyczynią się do efektywniejszego wykorzystania środków finansowych.

Słowa kluczowe: projekt naukowy, finansowanie nauki, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

Summary: The aim of the paper is to characterize a scientific project as a financing tool for science from the perspective of potential problems related to its settlement. The fundamental thesis is to determine that there are many problems with regard to absorption of funds for the financing of science, determined by the institutions, which are sending money, and the beneficiaries. For the purposes of the study the selected areas of difficulty for projects financed by the National Center of Research and Development will be analyzed. Defining the problems associated with the financing of science will identify mechanisms which should facilitate more effective use of financial resources.

Keywords: scientific project, financing of education, National Center of Research and Development.

1. Wstęp

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej daje polskiej gospodarce szansę zdobycia znaczącej pozycji na tle krajów europejskich. Jej zdobycie jest jednak uwarunkowane dostosowaniem całości gospodarki do standardów europejskich, w tym głównie osiągnięciem odpowiedniego poziomu innowacyjności. Większość krajów wysoko uprzemysłowionych prowadzi aktywną politykę promowania przedsiębiorstw, które wdrażają innowacje – szczególnie w kontekście wspierania transferu technologicznego. Najczęściej pod tym pojęciem rozumiane jest przenoszenie danej wiedzy technicznej do praktyki gospodarczej [Poznańska 2001].

Celem pracy jest charakterystyka projektu naukowego jako narzędzia finansowania nauki pod kątem potencjalnych trudności związanych z jego rozliczeniem. Zasadniczą tezą jest stwierdzenie, iż istnieje wiele problemów w odniesieniu do absorpcji środków przeznaczonych na finansowanie nauki determinowanych po stronie instytucji przekazujących środki oraz po stronie beneficjentów. Na potrzeby opracowania zostaną przeanalizowane wybrane obszary trudności. Zdefiniowanie problemów związanych z finansowaniem nauki pozwoli na wskazanie mechanizmów usprawniających, które przyczynią się do efektywniejszego wykorzystania środków finansowych.

W artykule 5 ustawy o finansowaniu nauki ustawodawca wskazuje na trzynaście obszarów, w ramach których dokonywany jest transfer środków przeznaczonych na naukę, do realizacji dwóch z nich zostały wyszczególnione agencje wykonawcze – Narodowe Centrum Badań i Rozwoju oraz Narodowe Centrum Nauki. Decentralizacja ośrodków podejmujących decyzje o podziale funduszy przeznaczonych na naukę nie zapewnia wyłączności wskazanym instytucjom – część środków pozostaje bezpośrednio w gestii Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Na potrzeby niniejszej pracy analizie zostaną poddane projekty finansowane przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

2. Znaczenie projektów naukowych w finansowaniu nauki

Rozpoczynając analizę mechanizmu finansowania nauki za pośrednictwem realizacji projektów naukowych w Polsce, konieczne staje się nawiązanie do terminu stosowanego w powszechnym nazewnictwie: działalność badawczo-rozwojowa, który w skrócie określany jest mianem sfery B+R. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej obliguje bowiem do holistycznego podejścia w zakresie przedmiotowej analizy.

Główny Urząd Statystyczny każdego roku przeprowadza badanie działalności badawczej i rozwojowej, które jest oparte na międzynarodowej metodologii opracowanej w podręczniku Frascati Manual, mającej zastosowanie w krajach członkowskich UE i OECD. Dane uzyskane w wyniku tego badania pozwalają na przeprowadzanie analiz porównawczych między krajami członkowskimi oraz na umiejscowienie nauki polskiej na arenie międzynarodowej.

Podstawowym aktem prawnym określającym zasady finansowania nauki w Polsce jest Ustawa z 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki. Artykuł 3 ustawy definiuje finansowanie nauki jako finansowanie działań na rzecz realizacji polityki naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa z wyszczególnieniem badań naukowych, prac rozwojowych oraz realizacji innych zadań szczególnie ważnych dla postępu cywilizacyjnego, rozwoju gospodarczego i kulturalnego państwa.

Projekt naukowy jako przedsięwzięcie będące przedmiotem umowy o dofinansowanie stanowi główne narzędzie finansowania nauki. Według definicji T.L. Younga terminem „projekt” należy określić zbiór połączonych działań, które są kierowane w zorganizowany sposób, z jasno określoną datą rozpoczęcia oraz zakończenia, dla osiągnięcia specyficznych rezultatów, które zaspokoją potrzeby organizacji wynikające z jej bieżących biznesplanów i ogólnej koncepcji rozwoju [Drobniak 2005].

Według koncepcji M.D. Rosenau projekt charakteryzuje się czterema cechami, które odróżniają go od innych planowanych i zarządzanych rodzajów działalności: trójwymiarowo zdefiniowane cele, unikalność, wykorzystanie zasobów, realizacja w ramach organizacji. Określenie trójwymiarowości celów odnosi się do równorzędnego postrzegania wyników projektu, harmonogramu czasowego oraz budżetu [Drobniak 2005]. Projekt swoim zakresem obejmuje zaplanowanie oraz celowe wykorzystanie środków finansowych oraz rzeczowych zespolonych zaangażowaniem ludzkim.

Przeobrażenia zachodzące w gospodarce oraz otoczeniu rynkowym współczesnych organizacji, głównie prowadzące do wzrostu konkurencji, powodują, iż coraz więcej zadań realizowanych jest w formie projektu. Przyjęcie owej metody skutkuje możliwością osiągnięcia wielu korzyści – wykonaniem zadania na czas oraz zgodnie z budżetem, efektywnym wykorzystaniem zasobów, zmniejszeniem podejmowanego ryzyka [Luecke 2006].

Określenie przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju zadań w postaci projektów jest zatem celowym działaniem, za pośrednictwem którego możliwe staje się zwiększenie efektywności realizowanego przedsięwzięcia.

3. Fazy realizacji projektu od opracowania koncepcji po zakończenie

Na cykl życia projektu składają się cztery kolejne fazy jego rozwoju, w ramach których można wyodrębnić zbliżone rodzajowo grupy czynności. Każda z nich kończy się określonym rezultatem, prowadząc finalnie do osiągnięcia celu projektu. Można wyróżnić cztery zasadnicze fazy: koncepcji, planowania, realizacji oraz zamknięcia. Specyfika danego projektu ma znaczący wpływ na zróżnicowany rozkład nakładów finansowych oraz zaangażowania zespołu projektowego w poszczególnych fazach [Marcinek 2001].

O sukcesie realizacji projektu decyduje głównie jakość działań, jakie są podejmowane w poszczególnych fazach. Pierwsza z nich – koncepcyjna – odgrywa szcze-

gólną rolę w procesie wstępnej oceny pomysłu, który stanowi podstawę każdego projektu. Głównym zadaniem jest szczegółowe określenie wpływu projektu na system finansowy, społeczny, rynkowy, środowiskowy oraz kulturowy. Na tym etapie dokonywana jest wstępna analiza skupiająca się na: ocenie zgodności proponowanej koncepcji z celami organizacji, wskazaniu głównych obszarów ryzyka oraz wykonalności technicznej [Drobniak 2005].

Planowanie stanowi kolejny etap procesu zarządzania. Punktem wyjścia jest cel projektu, który został ustalony w pierwszym etapie. Każdemu wyodrębnionemu zadaniu nadawane są ramy czasowe. Trzecia faza – realizacji – obejmuje bezpośrednie wdrażanie przyjętych koncepcji. Dla efektywnej realizacji tego etapu znaczenia nabierają umiejętności zarządzania zespołem projektowym – motywowania, mediacji między pracownikami, podejmowania decyzji. Istotną rolę odgrywa również monitorowanie i kontrolowanie zgodności realizowanych zadań z harmonogramem oraz opracowanym kosztorysem. Zamknięcie stanowi ostatni etap zarządzania projektem – każde przedsięwzięcie ma wyznaczony termin zakończenia, który jest równoznaczny z osiągnięciem założonego celu oraz przekazaniem wyników prac [Luecke 2006].

Wskazując cztery etapy życia projektu, należy zastanowić się, w jakim stosunku pozostają one względem siebie – czy między każdym wyodrębnionym elementem można postawić znak równości, czy też istnieje etap, który wobec pozostałych pełni rolę nadrzędną. Zdaniem autora ze względu na istotę drugiej fazy – planowania, jej złożoność oraz występowanie w trybie *ex ante* można ją uznać za nadrzędną wobec pozostałych.

Jedną z istotnych składowych etapów planowania jest budżetowanie. Prowadzenie działalności opartej na metodzie projektowej wymaga założenia, iż składa się ono z dwóch procesów: planowania oraz kontroli. Planowanie w rozumieniu kosztowym składa się z trzech elementów: planowania zasobów, szacowania kosztów oraz tworzenia budżetu. Pierwszy z nich polega na wskazaniu zasobów niezbędnych do zrealizowania zadania. Kolejny, szacowanie kosztów, polega na wycenie zużycia i określeniu kosztów poszczególnych zasobów. Ostatni element – tworzenie budżetu – oznacza przyporządkowanie kosztów do odpowiednich kategorii oraz wyodrębnionych zadań. W efekcie powstaje budżet, będący dokumentem, na podstawie którego sprawowana jest kontrola. Kontrola definiowana w kontekście kosztów odnosi się do stałego monitorowania odchyleń występujących między planem a wykonaniem w układzie rodzajowym oraz zadaniowym [Klinowski 2010].

Budżet projektu w rozumieniu dokumentu stanowi zatem podstawę do poprawnego rozliczenia projektu. Precyzyjne oszacowanie kosztów oraz właściwe, przemyślane przyporządkowanie ich do poszczególnych zadań i kategorii rzutuje na kolejne fazy projektu – rozliczanie oraz zamknięcie, co potwierdza nadrzędną rolę planowania.

Umowy o dofinansowanie zawierane z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju zawierają klauzulę, zgodnie z którą beneficjent ma obowiązek niezwłocznego infor-

mowania o każdym odstępstwie od zatwierdzonego budżetu. Przesunięcia środków w ramach poszczególnych kategorii kosztów są możliwe do 15%, dla zadań zaś do 20%. Przekroczenie wskazanych limitów skutkuje obowiązkowym aneksowaniem umowy o dofinansowanie. W świetle tak sprecyzowanych wytycznych podstawą do bieżącego monitorowania oraz w rezultacie do rozliczenia projektu staje się zatem precyzyjnie opracowany budżet.

4. Charakterystyka problemów związanych z rozliczeniem przyznanego dofinansowania

Dokonując analizy problemów związanych z rozliczeniem przyznanego dofinansowania, należy początkowo wskazać na zasadniczą różnicę między projektami prywatnymi a publicznymi. Pierwsze z nich są oceniane w kategorii zysku, projekty publiczne zaś skupiają się w kategoriach dobrobytu wyrażonego za pośrednictwem celów społeczno-ekonomicznych. Kluczowym elementem w procesie oceny projektów publicznych jest ich złożoność wynikająca z mnogości celów, jakie są stawiane przed instytucjami publicznymi [Drobnik 2005].

Problemy związane z absorpcją środków przeznaczonych na naukę występują zarówno po stronie instytucji zarządzającej, jak i po stronie beneficjenta. W sprawozdaniu z działalności Narodowego Centrum Badań i Rozwoju wskazano na wyniki ewaluacji programów, za pośrednictwem których przekazywane były środki finansowe na naukę. Przeprowadzone badanie dowiodło zasadności oferowanego przez NCBiR wsparcia w zakresie B+R, a także definiowało słabości, co pozwalało na modyfikację. Wśród zaleceń priorytet stanowił większy nacisk na rzeczywistą współpracę sektora nauki i biznesu, a także zwiększenie komercjalizacji wyników projektów poprzez:

- wymaganie opisu prób nawiązania kontraktów z przedstawicielami firm identyfikowanych jako potencjalnie zainteresowane,
- stworzenie listy kontrolnej ryzyka w kontekście zadania lub etapu merytorycznego wypełnianej przez wykonawcę projektu,
- opracowanie planu biznesowego na etapie wniosku o dofinansowanie.

W przedmiotowym sprawozdaniu podkreślono również wagę działań informacyjnych na rzecz różnych grup beneficjentów. Pierwszym obszarem jest używanie spójnej definicji pojęcia komercjalizacji oraz zapewnienie dostępu do niej na etapie składania wniosku o dofinansowanie, a także w czasie realizacji projektu. Kolejnym obszarem jest stworzenie własnego zbioru dobrych praktyk w odniesieniu do poszczególnych rodzajów projektów B+R i rekomendowanie beneficjentom do zastosowania w projektach¹.

---

¹ Sprawozdanie z działalności NCBiRu za 2014, http://www.ncbir.pl/gfx/ncbir/userfiles/_public/bip/sprawozdanie_z_dzialalnosci_ncbr_za_2014_final_spis_na_srodku.pdf (20.11.2015).

Analizując trudności, jakie mogą wystąpić przy rozliczaniu projektów finansowanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju po stronie beneficjentów, należy podkreślić, iż nie zostały one zdefiniowane w żadnym oficjalnym raporcie ewaluacyjnym. Instytucja ta za pośrednictwem strony internetowej udostępnia katalog pytań, które najczęściej są zadawane przez beneficjentów. Znaczna ich część dotyczy bezpośrednio klasyfikowania kosztów w ramach poszczególnych kategorii².

Podstawą do poprawnego rozliczenia projektu po stronie beneficjenta jest rzetelne opracowanie następujących załączników do umowy o dofinansowanie:

- opis projektu wraz z wykazem aparatury naukowo-badawczej,
- harmonogram wykonania projektu,
- kosztorys,
- harmonogram płatności.

Trudności związane z rozliczeniem projektu naukowego wynikają zatem z błędów występujących na etapie opracowywania czterech wskazanych załączników.

Wielokrotnie problem stanowi właściwe rozumienie kategorii „aparatura naukowo-badawcza i inne urządzenia służące do wykonywania badań”. Dla projektów o charakterze naukowym kategoria ta ma strategiczne znaczenie z uwagi na największe nakłady. Artykuł 20 ustawy o zasadach finansowania nauki wskazuje, iż koszty zakupu oraz wytworzenia aparatury naukowo-badawczej niestanowiącej dużej infrastruktury badawczej, zaliczanej do środków trwałych, mogą być wliczane do kosztów realizacji zadań. Jeżeli zatem dany środek trwały spełnia definicję aparatury, następują odstępstwa od przepisów ustawy o rachunkowości – zakup aparatury można rozliczyć wydatkiem, nie zaś odpisami amortyzacyjnymi. Wątpliwość budzi kwalifikowanie komputera do kategorii „aparatura naukowo-badawcza i inne urządzenia służące do wykonywania badań”. Zgodnie z definicją stosowaną przez Główny Urząd Statystyczny aparaturę stanowią zestawy urządzeń badawczych, pomiarowych lub laboratoryjnych o małym stopniu uniwersalności i wysokich parametrach technicznych. Dodatkowe wyjaśnienia metodologiczne wskazują, iż do aparatury naukowo-badawczej nie zalicza się sprzętu komputerowego i innych urządzeń, które nie są wykorzystywane bezpośrednio do realizacji prac B+R³.

Kolejnym istotnym problemem jest kwalifikowanie podatku VAT w projekcie. Zgodnie z zapisami przewodnika kwalifikowalności kosztów dla projektów finansowanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, naliczony podatek od towarów i usług (VAT) może być kosztem kwalifikowanym, jeśli zgodnie z odrębnymi przepisami wykonawcy lub współwykonawcom nie przysługuje prawo do jego zwrotu lub odliczenia oraz jeśli podatek ten został naliczony w związku z poniesionymi

---

² Wzór umowy o dofinansowanie, http://www.ncbir.pl/gfx/ncbir/userfiles/_public/programy_strategiczne/biostrateg/i_konkurs/wzor_umowy.pdf (20.11.2015).

³ http://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/756_pojecie.html (23.11.2015).

kosztami kwalifikowanymi⁴. Komerccjalizacja wyników badań uzyskanych w projekcie bądź świadczenie usług badawczych na zakupionej w ramach projektu aparaturze przyczynia się do powstania przesłanek do odzyskania podatku VAT w ramach projektu. Jednostki, które dokonują komercjalizacji bądź świadczą usługi badawcze, powinny rozliczać podatek VAT według struktury sprzedaży określonej zgodnie z artykułem 90 ustawy o podatku od towarów i usług, bądź zrezygnować z jego kwalifikowalności w projekcie⁵. Rezygnacja z kwalifikowalności podatku VAT wiąże się jednakże z koniecznością zapewnienia środków własnych na jego pokrycie.

Istotnym obszarem, w ramach którego można zdefiniować problem związany z rozliczeniem projektu naukowego, jest realizacja przedsięwzięcia w konsorcjum. W fazie planowania zapadają najważniejsze decyzje dotyczące współpracy lidera oraz konsorcjantów, które będą rzutowały na fazę rozliczenia oraz zakończenia projektu. Umowa konsorcjum powinna ustalać wszystkie zasadnicze kwestie związane z realizacją obowiązków dotyczących projektu wynikających z zapisów umowy o dofinansowanie. Jako podstawowe narzędzie dla lidera do egzekwowania praw powinna zawierać klauzule zabezpieczające lidera.

Warto podkreślić, że informacje wskazywane w umowie o dofinansowanie powinny być prawdziwe oraz weryfikowalne. Załącznik nr 1 do umowy o dofinansowanie – opis projektu wraz z wykazem aparatury naukowo-badawczej zawiera charakterystykę korzyści zastosowania wyników projektu w praktyce. Źródłem potencjalnej trudności w tym zakresie może być wymagany poziom szczegółowości danych. Dodatkowo opis powinien uwzględniać szacunkowe efekty ekonomiczne oraz społeczne, przykładowo szacunkowy przychód ze sprzedaży nowego/ulepszonego produktu, usługi lub technologii. Trudność w tym obszarze polega na zbieżności wskazanego opisu w trybie *ex ante* ze stanem faktycznym, który zostanie rozliczony w raporcie z wdrożenia wyników projektu, składanym w dwa lata po terminie zakończenia projektu.

Scharakteryzowane trudności wynikają bezpośrednio z błędnego, nierzetelnego opracowania czterech załączników umowy o dofinansowanie. Często również problemy dotyczące rozliczeń mogą być skutkiem niezależnych od beneficjenta przyczyn, który w fazie planowania często nie dysponuje pełną informacją.

Poza wskazanymi bezpośrednimi źródłami problemów, jakie są związane z realizowanymi projektami, istnieje również grupa pośrednich czynników. Można do nich zaliczyć: poziom doświadczenia beneficjenta, sprawność funkcjonowania audytu wewnętrznego w jednostce. Dużą rolę odgrywa także wiedza oraz umiejętności zarządcze koordynatora projektu.

---

⁴ Przewodnik kwalifikowalności kosztów, http://www.ncbir.pl/gfx/ncbir/pl/defaultopisy/954/1/1/przewodnik_kwalifikowalnosci_kosztow__1.pdf (27.11.2015).

⁵ http://www.ncbir.pl/gfx/ncbir/pl/defaultopisy/1177/1/1/opinia-vat_w_konsorcjum.pdf (27.11.2015).

5. Mechanizmy usprawniające realizację projektów naukowych

W świetle zdefiniowanych potencjalnych problemów, jakie towarzyszą rozliczaniu projektów naukowych finansowanych w ramach środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, istotne staje się zdefiniowanie mechanizmów, które usprawnią ich realizację. Mechanizmy te zostaną wskazane z uwzględnieniem dwóch źródeł trudności.

Pierwszą grupę stanowią problemy bezpośrednio związane z realizowaniem projektów, a więc wynikające z błędnych założeń przyjętych na etapie realizacji projektu. Mechanizmem usprawniającym jest audyt, w wyniku którego formułowane są zalecenia o charakterze doradczym. Projekt, w którym wartość dofinansowania przekracza 2 mln zł, podlega obowiązkowemu audytowi zewnętrznemu zgodnie z artykułem 34 ustawy o zasadach finansowania nauki. Audyt musi zostać przeprowadzony zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa – zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 29 września 2011 r. w sprawie przeprowadzania audytu zewnętrznego wydatkowania środków finansowych na naukę. Na jego podstawie Narodowe Centrum Badań i Rozwoju sporządziło wytyczne dla podmiotów audytujących projekty badawczo-rozwojowe. Istotność kategorii „aparatura naukowo-badawcza i inne urządzenia służące do wykonywania badań” została podkreślona w części dotyczącej zasad doboru próby w części finansowej. Dla wskazanej kategorii jako jedynej próba wynosi 100% powstałych dokumentów⁶. Oprócz audytu zewnętrznego dana jednostka może przeprowadzać na własne potrzeby audyt wewnętrzny – każdy z nich jednakże ma charakter kontrolny oraz doradczy pozwalający na korygowanie i usprawnianie procedur dotyczących rozliczania projektu.

Druga grupa problemów związana jest pośrednio z rozliczaniem projektów. Dotyczy ona błędów w obszarze zarządzania projektami. Jako mechanizm usprawniający zalecane jest wdrożenie metodyki PRINCE.

Metodyka PRINCE została opublikowana w kwietniu 1989 r., formalnie zaś została wprowadzona do sfery własności publicznej w styczniu 1990 r. Stała się od tego czasu standardem rządu brytyjskiego w zarządzaniu dużymi projektami. Agencja rządowa Wielkiej Brytanii CCTA (*Central Computer and Telecommunications Agency*) wraz ze współpracującymi partnerami (*Association for Project Management Group* oraz *Stationery Office*) dążą do tego, aby metodyka PRINCE2 została uznana za najlepszą praktykę w zarządzaniu projektami w Wielkiej Brytanii, Europie oraz na całym świecie [Bradley 1997].

---

⁶ http://www.ncbir.pl/gfx/ncbir/pl/defaultaktualnosci/815/2686/1/wytyczne_do_audytu.pdf (28.11.2015).

6. Zakończenie

Projekt naukowy odgrywa istotną rolę w finansowaniu nauki. Za jego pośrednictwem realizowane są cele, które służą kreowaniu polityki naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa. W 2013 r. nakłady na działalność badawczą i rozwojową w Polsce wyniosły jedynie 0,87% PKB, przy średniej dla krajów UE kształtującej się na poziomie 1,57% PKB [Główny Urząd Statystyczny 2015]. Zgodnie z zapisami Strategii Lizbońskiej do 2020 r. wartość ta powinna wynieść 3% PKB. Takie założenie pozwala stwierdzić, iż finansowanie nauki w Polsce w najbliższej perspektywie będzie nabierało coraz większego znaczenia. Dlatego też istotnym wyzwaniem staje się efektywne gospodarowanie środkami finansowymi przeznaczonymi na naukę.

Dla każdego projektu można wyodrębnić cztery następujące fazy: koncepcja, planowanie, realizacja oraz zamknięcie. Faza planowania jest nadrzędną, determinującą pozostałe etapy. W fazie planowania opracowywane są bowiem główne założenia projektu, które następnie będą miały swoje praktyczne odzwierciedlenie w fazie realizacji oraz zamknięcia. Sprawozdawczość jako ważne narzędzie kontroli jest bezpośrednio powiązana z fazą rozliczania, pośrednio zaś z fazą zakończenia. Na podstawie raportu złożonego przez jednostkę ustalane są dwie kwestie – czy realizacja projektu jest zgodna z umową oraz czy kontynuacja jego realizacji prowadzi do osiągnięcia zakładanych wyników i celów.

Istnieje wiele trudności, które wiążą się z rozliczaniem projektów naukowych, co potwierdza postawioną we wstępie tezę. Można je podzielić na dwie grupy. Pierwsza z nich dotyczy instytucji przekazującej środki i głównie polega na niedostosowaniu programów, za pośrednictwem których przekazywane są środki, do realnej współpracy sfery biznesu z nauką. Drugą grupę stanowią problemy definiowane po stronie beneficjentów. Głównie wynikają one z nierzetelnego opracowania, bądź braku informacji na etapie planowania. Wielokrotnie dotyczą one błędnego klasyfikowania poszczególnych kategorii kosztów, określania kwalifikowalności podatku VAT czy też niejasnych zasad współpracy lidera oraz konsorcjantów. Tak zdefiniowane trudności mogą być niwelowane bezpośrednio za pomocą audytu. Badanie audytorskie ujawnia bowiem błędy oraz po jego przeprowadzeniu formułowane są zalecenia usprawniające. Na poziomie właściwego zarządzania projektem rekomendowana jest metodyka PRINCE, która jest obecnie uważana za jedną z wiodących w tym obszarze.

Literatura

- Bradley K., 1997, *Metodyki podstaw Prince 2*, Centrum Rozwiązań Menedżerskich, Dorset.
Drobnik A., 2005, *Ocena projektów publicznych*, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice.
Główny Urząd Statystyczny, 2015, *Mały Rocznik Statystyczny Polski*, Warszawa.
Klinowski M., 2010, *Rachunkowość zarządcza zorientowana na projekty*, CeDeWu, Warszawa.

- Luecke R., 2006, *Zarządzanie projektami małymi i dużymi: podstawowe umiejętności pracy zgodnej z budżetem i terminarzem*, Harvard Business Essentials, MT Biznes, Warszawa.
- Marcinek K., 2001, *Ryzyko projektów inwestycyjnych*, Akademia Ekonomiczna w Katowicach, Katowice.
- Poznańska K., 2001, *Sfera badawczo-rozwojowa i przedsiębiorstwa w działalności innowacyjnej*, Instytut Funkcjonowania Gospodarki Narodowej Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa.
- Przykładowa umowa o dofinansowanie, http://www.ncbir.pl/gfx/ncbir/userfiles/_public/programy_strategiczne/biostrateg/i_konkurs/wzor_umowy.pdf (30.11.2015).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 29 września 2011 r. w sprawie przeprowadzania audytu zewnętrznego wydatkowania środków finansowych na naukę, Dz.U. z 2011, nr 207, poz. 1237.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 25 lutego 2015 r. w sprawie warunków i trybu udzielania pomocy publicznej i pomocy *de minimis* za pośrednictwem Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, Dz.U. z 2014, poz. 1788, oraz z 2015, poz. 249.
- Sprawozdanie z działalności NCBiR, 2014, http://www.ncbir.pl/gfx/ncbir/userfiles/_public/bip/sprawozdanie_z_dzialalnosci_ncbr_za_2014_final_spis_na_srodku.pdf (20.11.2015).
- Strategia Europa 2020, <http://www.epaveldas.lt/documents/10165/19809/doc014%20Europe%202020.pdf> (20.11.2015).
- Ustawa z 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki, Dz.U. 2010, nr 96, poz. 615.
- Wytyczne dotyczące audytu NCBiR, http://www.ncbir.pl/gfx/ncbir/pl/defaultaktualnosci/815/2686/1/wytyczne_do_audytu.pdf (28.11.2015).